

ANADOLU'DA TÜRK OLMAK: DOĞU ANADOLU'DAN TÜRKLERİN TEHCİRİ HARİTASI...

CEZMİ YURTSEVER*

-Osmanlı Arşivinde araştırmalar yaptığım 1980'li yılların başlarında Osmanlı Muhacirler Müdürlüğü'nün haritasını buldum. Harita üzerinde Rus işgaline uğrayan Doğu Anadolu'dan Müslümanların toplu göç yapmaları gösteriliyordu. 1915 yılında yaşanan olaylarda acılar karşılıklı yaşanmıştı. Sayıları 1 milyonu bulan Türk insanı da bu olaylardan etkilenmiştir.

Türklerin Toplu Göç Haritasını Osmanlı Arşivinde Bulmamın Hikâyesi:

1980'li yılların başları idi. İstanbul Zeytinburnu Kız Meslek Lisesi'ndeki tarih öğretmenliğinden arta kalan boş bir vaktimde, Osmanlı Arşivine uğradım. Rutin olarak belge tarama çalışmaları esnasında tarihi haritalar tasnifi içinde yer alan 234 no'lu Aşiretler ve Muhacirler Umum Müdürlüğü'nün hazırlanmış olduğu göç ve yerleşim haritasının varlığını tespit ettim. İstek fişini yazdım. Ertesi gün silindirik rulo karton içinde harita önüme kondu. Ve karton kılıfı açtım. Sararmış soluk sarı renkli kartona çizilen haritanın açılması ile birlikte masa üzerine yayılması ve paramparça olması bir oldu. Çünkü çizildiği tarihten sonra geçen zaman içinde nemden ve sıcaktan haritanın kartonu dayanma gücünü kaybetmişti.

* Tarihçi - yazar

Haritanın ilk görünüşü Anadolu’da yaşanan önemli bir olayı anlatıyor gibiydi. Üst kısmında “Mülteci sevk yolları iskân bölgelerinde yapımı gerçekleştirilen tesisleri gösterir tablodur.” yazısı vardı. Topraklarını terk ederek göç yapmak durumunda kalanların yerleştirildikleri yerleri gösteriyordu. Haritanın sağ üst köşesindeki çizgili bir tablonun üst kısmında da “Vilaya ve elviyede mevcut mülteci miktarını gösterir.” açıklaması vardı ki, göç edenlerin yerleştirildikleri vilayet ve livaların isimlerini, sayılarını gösterir bir bölümdü. Ancak bahsi geçen bölümün içi doldurulmamış boş bırakılmıştı.

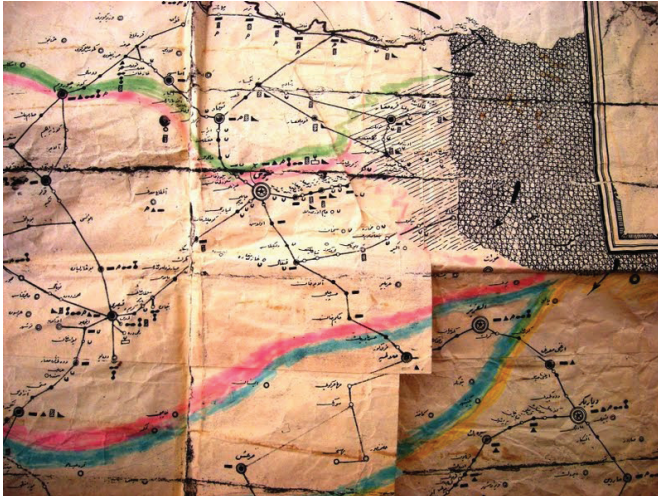
Anadolu’nun Her Yeri Göçmen Yerleşim Yeri Oldu:

Harita üzerindeki işaretlere dikkatlice bakınca ilk fark edilen husus Anadolu’nun kuzey doğusunda kalan bölge siyah çizgilerle taranmış bir haldeydi. Karadeniz sahillerinden Giresun yakınlarından aşağı inen çizgiler Sivas’ın doğusundaki Şebinkarahisar’a kadar geliyordu. Muş, Bitlis, Elaziz’in içinden geçerek Van Gölü’ne doğru gidiyordu. Siyah taralı kısım içinden batı yönünde ok işaretleri vardı. Anadolu içlerindeki kentler arasındaki yol güzergâhlarına yerleştirilen özel işaretlerde hastane, aşevi, barınma merkezleri görülüyordu. Kayseri, Ankara, Adana, Antep, Kastamonu gibi vilayetlerdeki ana ulaşım yolları mülteciler için sığınma barınma yerleri olmuştular.

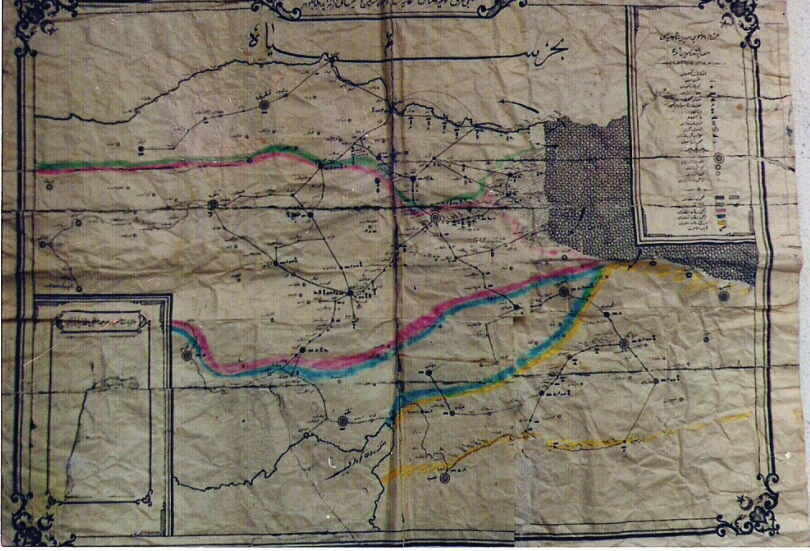
Aslında haritanın dilini çözmek hiç de zor olmadı. Bahsi geçen harita 1915 yılı içinde başlayan Doğu Anadolu’daki Osmanlı-Rus savaşının sonuçlarından olarak Sivas’ın doğusuna kadar yaklaşan çizginin doğu kısmındaki alanın Rus işgali içinde kaldığını ve buradan kitleler halinde İslam-Türk yurttaşlarının can ve mal güvenliğinin kalmadığı için göç ettiklerinden bahsediyordu.

BELGELER

1. Türk sivil halkın Rus işgal alanından göç yaparak Sivas’a doğru gelmesi ile ilgili Osmanlı Arşiv haritası

2.Osmanlı Arşivinde bulunan Türklerin 1915-16 yıllarında Doğu Anadolu'dan toplu göç ettirilmesi ve iskan haritası. Bak.BOA,Hrt.no-234

3.Ermenilerin 1919 yılında Batılı ülkelere sunduğu Büyük Ermenistan haritası

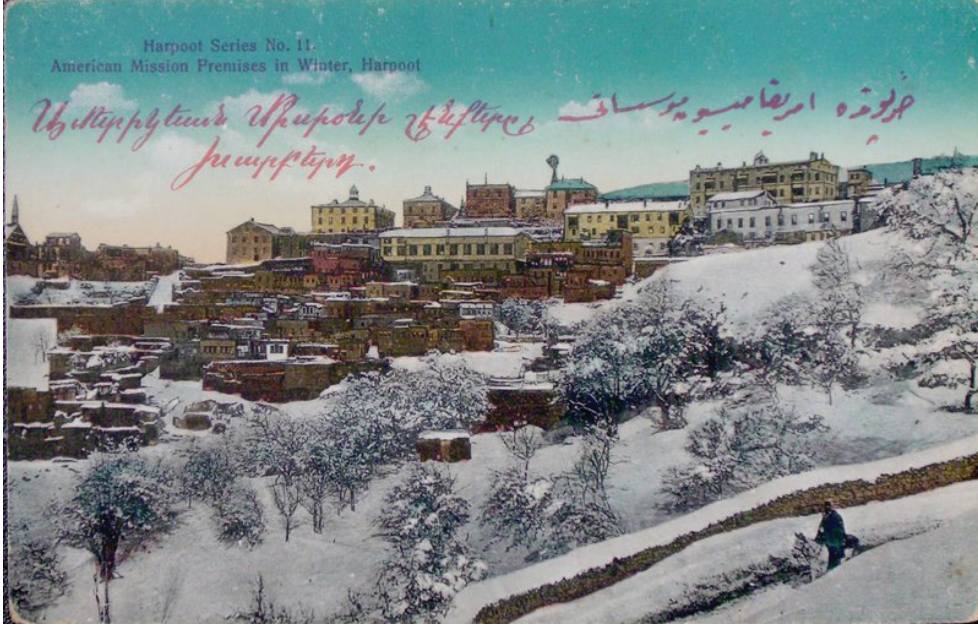

Courtesy of The New Armenia

MAP SHOWING THE POSITION OF THE PROPOSED ARMENIAN STATE IN ASIA MINOR

4.Elazığ Harput'ta ABD'li misyonerlerin misyoner okulu.

5.Osmanlı Ermeni asıllı milletvekili Pastırmacıyan, Rus kumandanlar ve din adamlarının ortak işbirliği anlaşması yapması, 1915 yılı

